

150 éve alakult a Magyar Erdész Egylet

Idestova 10 éve tart a vita Egyesületünk megalakulásának elfogadható dátumáról. Erdészkatatóink nem egységesek ebben a kérdésben és tart a vita a felkutatott tények és érzelmi motívumok alapján a vélemény alkotók között. A kérdésben két legilletékesebb erdészünk – olykor túlfűtött reakcióitól sem mentes – kutatási eredményeit közöljük abban a reményben, hogy előbb utóbb pont kerül a történet végére.

tók között. A kérdésben két legilletékesebb erdészünk – olykor túlfűtött reakcióitól sem mentes – kutatási eredményeit közöljük abban a reményben, hogy előbb utóbb pont kerül a történet végére.

Ezt a kérdést már sokan feltették a g u k n a k azok közül, akik egyesületünk megalakulásának és

eddig működésének történetével foglalkoztak. Miért? Azért, mert kevés olyan téma van a magyar erdészettörténetben, amely annyira vitatott, mint az OEE megalakulásának időpontja. Ha az erről szóló irodalmat kiértékeljük, akkor megállapíthatjuk, hogy két irányzat alakult ki. Az egyik a hivatalos – tehát az OEE által is képviselt –, amely azt állítja, hogy 1866. december 9-én Pesten egy teljesen új egyesület alakult meg. Ezért ettől az időponttól kell számítani az egyesület megalakulását. A másik irányzatot pedig azok képviselik, akik azt állítják, hogy az OEE az 1851-ben alapított Magyar Erdész Egyletből (eredeti neve Ungarischer Forstverein) csak átalakult, ezért ennek jogutódja. (Lásd *Kolossváry Szabolcsné* „Az erdőgazdálkodás története Magyarországon” című munkáját és *Csőre Pál, Kollwentz Ödön* és mások, E. L., 1991/275. o.)

A hivatalos irányzat nem felel meg a történelmi igazságnak. Miért? Azért, mert egyesületünk történetének irodalma, sajnos éppúgy, mint az általános magyar történelem irodalma – enyhén szólva – legendaköltésektől és elferdítésektől sem mentes.

Mivel a hivatalos irányzatnak az utolsó évtizedekben és jelenleg is Király Pál a megszemélyesítője (1971–1985-ig az OEE főtitkára), így főleg az ő ezirányú munkásságát szeretném elemezni.

Király az OEE megalakulásával kapcsolatos nézeteit az „Országos Erdészeti Egyesület története 1866–1966” című művében az egyesület különböző jubileumi és évfordulóihoz írt cikkeiben és az Erdészettörténeti Szakosztály rendezésében tartott előadásiban fejtette ki. Bár Király a felsorolt munkáiban önmagának is sokszor ellentmond, álláspontját a következő pontokban lehetne összefoglalni.

Hány éves múltra tekint vissza az Országos Erdészeti Egyesület – avagy egy megtagadott 15 év

1. Az OEE előtt létező MEE eredményeit elismeri, de ez német nyelvű és szellemű, az OEE megalakulásakor pedig már a teljes felbomlás állapotában volt, ezért:

2. 1866. december 9-én Pesten az ún. „Közteleken” 43 alapító tag, magyar szellemben, új vezetőséggel, új név alatt, új alapszabállyal egy teljesen új egyesületet alapított.

3. Hivatkozás a kortársakra; *Bedő, Divald, Török* és mások, akik egyértelműen kimondták, hogy 1866. december 9-én új erdészeti egyesület alakult, ezért nekünk (az utókornak) az ő véleményüket kell elfogadnunk.

Nézzük az előbb felsorolt pontokat sorjában.

1. Az MEE-nek (Ungarischer Forstverein) megalakulásakor 1851. június 30-án tényleg neve és túlnyomórészt szelleme is német volt. Létrejvetelének időpontja a Bach-korszak legstótebb korszakára esett. Ekkor tették a gimnáziumok felsőbb osztályaiban kötelezővé a német nyelv oktatását, és ekkor kellett a Magyar Tudományos Akadémia alapszabályaiból kihagyni a tudományok magyar nyelven való művelését. Tehát már az is kegy volt a hatóságok részéről, hogy a „magyar” jelzőt egyáltalán megengedték az egyesület nevében használni. Ennek ellenére az egyesület tagságát tekintve megalakulásától kezdve létezett egy magyar nyelvű és érzelmű réteg, akiknek jogait és érdekeit már az egyesület első alapszabálya is biztosítani szándékozott.

Az 1852-es alapszabályzat 2. §. b. pontja pl. kimondta, hogy tudományos közlemények, gyakorlati tapasztalatok és javaslatok terjesztése egy egyesületi szaklap által német és magyar nyelven történjék.

A 3. §. pedig arról intézkedett, hogy ameddig egy egyesületi erdészeti szaklap nem létezik, addig a

német nyelvű közlemények közzlése a bécsi „Vierteljahrs-Zeitschrift für Forstwesen”, a magyar nyelvűek pedig a pesti „Gazdasági Lapok” vagy más, erre alkalmas újságok által történjék.

A 2. §. f. pontja pedig az ösztársadalom javát és művelődését szem előtt tartva Erdőgazdasági tárgyak gyűjteményének alapítását és bővítését írta elő az ország központjában a pesti Nemzeti Múzeumban.

Korábbi állításoktól eltérően az is megállapítható, hogy mind az alapszabályokat, mind a Közgyűlések jegyzőkönyveinek szövegét az egyesület megalakulásától fogva magyar nyelven is kiadták. (*Gerlai, A. G.*: „A magyar erdészeti irodalom könyvészete 1934-ig” és *Szabó F.*: „A magyar mezőgazdasági szakirodalom könyvészete 1831–1867-ig”.)

Az egyesület magyarosodása 1862-től erősödött. Ezt a folyamatot nagymértékben elősegítette *Divald Adolfnak* és *Wagner Károlynak* az „Erdészeti Lapok” által, majd 1863-tól az MEE-en belüli munkássága a magyar erdészeti szaknyelv továbbfejlesztéséért. Ennek következménye volt, hogy az E. L. az MEE közlönyévé vált. Ezt az eseményt az E. L. szerkesztősége a lap 1864. januári számában az első oldalon a következő cím alatt közölte: „Az Erdészeti Lapok az Országos Magyar Erdész Egyesület közlönyévé váltak”. A szerkesztőség ezt többek között ezzel indokolja meg: „Az egyesület élén jelenleg főtekinélyű magyar családjaink egyikének sarjadékát, ő főméltóságát, a reményes fiatal *Herczeg Esterházy Pált* látjuk az ügyért lelkesülve működni. Mellette hatalmas oszlopként ő méltóságát a hazafiúi érzelmű ifjú *Gróf Pálffy Istvánt* és az erdészeti tudományok egyik elismert főtekinélyét, *Wessely József* urat, az államvasút tár-

sulat erdeinek és uradalmainak főfelügyelőjét szemléljük; körülvéve az egyesület – e mélyen tisztelt fejeit oly választmányi tagok által, melyek legnagyobb részt édes hazánk buzgó fiait, és a kor értékeinek e részben is mindig éber őreit. Ily szerencsés körülmények közt, melyek – úgy látszik nekünk, az egyesület magyar irányát tökéletesen biztosítják, és így az összes tagok tevékenységének sikerét is, hazafiúi kötelességünknek tartottuk, az egyesület ismételt fölszólításának engedni és egyéni erőnket a közcélnak szentelve az Országos Magyar Erdészeti Egyesület közlönyévé válni.” Megemlíteném még itt, hogy 1864-ben az E. L.-nak már 479 előfizetője volt. Ez a szám akkor az egyesület tagságának kb. 2/3 részét tette ki.

A lap szerkesztősége tehát ebben a cikkben, az egyesület akkori vezetőségével szemben teljes bizalmát fejezi ki. Érdekessége még ennek a cikknek, hogy – tudomásom szerint – itt nevezik a Magyar Erdész Egyletét először Országos Magyar Erdészeti Egyesületnek. Ez valószínű az Országos Magyar Gazdasági Egyesület névváltoztatásának példájára történt, aminek első neve Magyar Gazdasági Egylet volt. Talán megemlítsen méltó még az is, hogy a tagság részéről kétszer történt indítvány arra – 1896-ban és 1905-ben –, hogy az Országos Erdészeti Egyesület neve Országos Magyar Erdészeti Egyesületre változtassék. Ezt az indítványt a vezetőség mindkét esetben azzal az indoklással utasította el, hogy „az 'országos' jelző teljesen kifejezi az egyesület magyar jellegét, amely minden kétségen felül áll”. (E. L. 1906/30. oldal)

Az egyesület ezen éveinek választmányi üléseinek és közgyűléseinek jegyzőkönyvéből kivehető, hogy az egyesület tevékenyen működött. Például azok a törvények, rendeletek (erdőtörvény, vadászati törvény stb.), amelyek csak jóval a kiegyezés után léptek életbe már az MEE választmányi ülésein, közgyűlésein megtárgyalásra kerültek. Az akkori Magyar Királyi Helytartótanács (mint legfelsőbb kormányzati szerv) ún. „leiratokban” gyakran fordult az egyesülethez, hogy az a különböző törvények megszerkesztéséhez (így a vadászati törvénytervezet 1863-ban) vagy erdészeti közigazgatási szervek megszervezéséhez (megyei erdőfelügyelőségek felállításához 1864-ben) „nézeteit, indítványait” felterjeszteni szíveskedjék.

Ami pedig az egyesület 1863–64-es német szellemét és nyelvét illeti, arra esetleg a következő sorok adhatnak választ.

Az előbb említett vadászati törvénytervezet a m. k. Helytartótanács 1863. december 23-án magyar nyelvű leiratban közreműködésre felkéri az egyesületet. A leiratra az egyesület egy ún. „emlékiratban” ad választ. Erről az MEE 1864. január 24-én tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve így számol be: „a magyar nyelven szerkesztett Emlékirat, valamint *Barta* úrnak külön közleménye egész terjedelmében fölolvastatott és pontról pontra kimerítőleg tárgyaltatott.” (Lásd E. L., 1864, 3. füz., 88–96. o.)

Végül egy pillanatkép egy akkori közgyűlésről.

Az MEE 1864. szeptember 4–7-ig Selmecen tartotta meg évi közgyűlését. Erről 7 oldalon keresztül *Bedő* értekezik (E. L., 1864, 330–336. oldal).

„Hétfőn délelőtt a városi tanácsház termében körülbelül 100 tag és vendég részvétele mellett ülés tartatott, hol kitűzött témák felett szokás szerint többnyire német nyelven nem annyira értekezletek, mint sokkal inkább rövid beszélgetések folytak...” A második tétel felett „Miként rendeltessék el a község erdőgazdászati feletti szükséges állami felügyelet s meddig terjedjen az illető állami közegek befolyása, *Pozsonyi* jogtudor és tanár *Barta Béla* úr szólott magyar nyelven s rövid, de szabatosan előadott véleményét csengő éljen kísérte.”

De nemcsak ennél az előadásnál hangzott el az éljen, hanem az asztalköszöntőknél is. *Bedő* így folytatja: „többek köszöntöttek fel a jelenlévők közül, köztük *Wessely* urat, *Schwartz* tanár urat, ki e díszbéd rendezője volt, és e lapok megalapítóit.” Ugyanez hallható „záró ebédre is”, éltették a házigazdát, *Herczeg Coburgot*... tanácsos *Berg* urat és még másokat is, de nem felelték el a lapok főmunkatársát, *Divald* urat sem, kinek egészségére, bár ha jelen nem volt is, szintén pohár emeltetett.

Ezek a sorok bizonyítják, hogy a „magyar irány” ekkor az egyesületben már elég erős volt. Nem a magyar nyelven megtartott előadás miatt, hanem ami a köszöntőket illeti (in vino veritas). Ha az E. L. megalapítóira és *Divaldra* külön – annak ellenére, hogy jelen sem volt – pohár emeltetett, akkor a „magyar pártiak” már elég erősnek érezték magukat arra, hogy velük szemben rokonszenvüket nyilvánosan is ki-

fejezzék. Megemlíteném még azt is, hogy ha az akkori közlekedési viszonyok és távolságok ellenére a tagság egyhated része a gyűlésen részt vett, akkor ez egy olyan érdekeltiséget bizonyított az egyesület rendezvényei iránt, hogy felbomlási tünetekről sem akkor, sem 2 évvel később, 1866-ban beszélni nem lehet.

2. Király 1986-ban a „120 éves az Országos Erdészeti Egyesület” című cikkében (E. L., 1986, 1–3. oldal és 1987, 3–4. oldal) így ír az egyesület megalakulásáról: „A magyar erdészet történetének aranybetűkkel írt fényes dátuma 1866. december 9-én Kereken 120 esztendővel ezelőtt ezen a napon (...) mondta ki egyhangú lelkes felkiáltással *Divald Adolf*, *Bedő Albert*, *Wagner Károly* és velük együttesen 43 erdészeti szakember és lelkes ügyvéd az Országos Erdészeti Egyesület megalapítását.” Egy általános történeti áttekintés után, amelyben Király az ún. Ungarischer Forstverein érdemeit is felsorolja, a következő számokkal próbálja az újonnan megalakult egyesület dinamikus fejlődését és vonzerejét alátámasztani. „A 43 fős létszám a következő évben már 775 főre szökkent.”

Tíz évvel később, 1996-ban „Százharminc éves az OEE” című cikksorozatában Király ugyanerről az eseményről már így nyilatkozik: „a jövő még bizonytalan, a kiegyezésig még hosszú hónapok vannak hátra. A *Divald-Wagner-Bedő* hármasszöveg a nyílt konfrontáció, az új magyar, alapszabályaiiban is magyar érdekeket hangoztató egyesület alapítási kísérlete helyett célravezetőbbnek tartja a meglévő szervezeti keretek felhasználását a csendes forradalom végrehajtására.” Mi volt azonban a valóság? Kezdem a magyar erdész egylet 1866. december 9-én tartott közgyűlésének meghívójával. (Lásd később)

Király ezt a meghívót a hatodik pontja miatt így fémjelzi: „Sorsdöntő fontosságú dokumentuma a magyar erdészet újkori történetének.” Tehát ez a mondat: „Natalani (esetleges) javaslatok az egyleti célok előmozdítására” vezet el bennünket erdészetünk újkorához? De melyik egylet ügyét szándékoznak előmozdítani? Természetesen a Magyar Erdész Egylet ügyét, mert ennek a nevében történt a meghívás a december 9-i közgyűlésre.

Mint ment végbe és mi történt azonban a kérdéses közgyűlésen? Az E. L. 1867 januári száma 16 oldalon keresztül közli:

a/ 1866. december 9-én tartott választmányi ülésnek,

b/ az ugyanezen napon tartott rendkívüli közgyűlésnek,

c/ a december 10-én tartott közgyűlésnek és

d/ az ugyanezen a napon tartott választmányi ülésnek a jegyzőkönyvét.

Ezek átolvasása után kijelentem, hogy egy új egyesület megalakulásáról nem lehet beszélni. Miért nem? Azért, mert az MEE 1866. december 9-én összehívott rendkívüli közgyűlésének legfontosabb feladata egy új vezetőség megválasztása volt. Erre azért volt szükség, mert az elnök *Esterházy Pál* és az első alelnök *Wessely József* az előző évben tisztségükről lemondtak.

Mivel egyesületünk tagsága közül csak nagyon kevésnek volt alkalma eddig ennek a közgyűlésnek a jegyzőkönyvét elolvasni, ezért azon célból, hogy egy új egyesület alapításának a tévtana végleg megszűnjön, kénytelen vagyok az 1866. december 9-i nap történetével egy kicsit részletesebben foglalkozni.

Az MEE rendkívüli közgyűlését ezen a napon *Pálffy* alelnök nyitotta meg. *Pálffy* megnyitó beszédében kiemelte, hogy a közgyűlés színhelyéül Pest azért választott, mert „azon célt hívé némi- leg elérhetni, mellyel az egyesület által képviselt hazai erdészet ügyének minél kedvezőbb lendület adható”.

Pálffy beszéde után *Bedő* titkári beszámolója következett. Ezután pedig a vezetőségi tagok megválasztása. Ezek a következők lettek:

elnök: *gróf Keglevich Béla*

első alelnök: *gróf Pálffy István* (addig második alelnök)

második alelnök: *Wagner Károly* (addig választmányi tag)

Újjáválasztották a választmányi tagokat is, szám szerint tizenkettőt.

Titkárválasztás ezen a közgyűlésen nem történt. Azért nem, mert a titkár az MEE alapszabályai szerint nem a közgyűlés által választott három évre, mint a többi vezetőségi tag, hanem a választmány által, kötetlen időre. Helyzete abban is különbözött a többi vezetőségi tagtól, hogy a titkár teendőinek ellátásáért fizetést kapott, amíg a többiek csak tiszteletből működtek közre. Titkár tehát továbbra is *Bedő Albert* maradt, aki erre a tisztségre már az 1866. április 29-i választmányi ülésen megválasztott. Már ebből is látható, hogy új egyesület nem alakult, mert egy új egyesület megalakulását titkárválasztás nélkül nehéz elképzelni.

A vezetőség megválasztása után *Divald Adolf* kért szót. *Divald* beszé-

dében nagyon kemény szavakkal bírálta az egyesület addigi működését. Beszédének első része tényleg egy leszámolás volt az egyénileg elszenvedett rágalmazásokért és meghurcolásokért egy igaz ügy érdekében. Felszólalásában azonban sehol egy szó utalás nincs arra, hogy új egyesület alakult vagy egy újat alakítani kíván. Beszédének további tartalma: „Céljaink elérésére az egyesület (tehát az MEE) többnemű eszközöket és módokat állapított meg, s ezek némelyikre nézve bátorodom oly változtatásokat indítványozni, amelyeknél fogva csekély nézetem szerint a cél elérésére könnyítve s inkább biztosítva leendő, mint jelenleg.” Indítványai a következők voltak:

a/ A vezetőségi tagoknak (akik ezt igénybe akarják venni) az egyesület ügyében tett utazási, illetve egyéb költségeknél a megtérítése.

b/ Arra kérni a nagybirtokosokat, hogy saját költségeikre az egyesület évi közgyűléseire hivatalnokaik közül legalább egy szakembert elküldjenek.

c/ Az egyesület székhelyének Pozsonyból Pestre való áthelyezése.

Beszédét így fejezte be: „Összefoglalva már most az eddig mondottakat, a t. gyülekezeteket kérni bátorodom, méltóztassék az alapszabályok némi megváltoztatásának szükségét bevallani, s ez esetben az előadottak nyomán módosított alapszabályok általam előterjesztendő tervezetét tárgyalni, hogy azok véglegesen megállapítva a legfelsőbb megerősítés mielőbbi kieszközölése után az egyesület új alapokra fektetett működése életvidáman megindulhasson...”

Divald beszédének a végén csak ez a hat szó: „az egyesület új alapokra fektetett működése” utal csak arra, hogy az egyesület további működésében változás szükséges.

Divald után *Barta Béla*, az egyesület többéves választmányi tagja, pozsonyi jogász kért szót. *Barta* első mondatából kitűnik, hogy mi a közgyűlés célja: Az ügy érdekében az egyesület átalakítása.

„Azon szándékkal jöttünk itt Pesten össze, hogy az erdészeti együletet a haza igényei s az érvényre emelkedni törekvő viszonyok kívánalmaihoz képest átalakítsuk.” *Barta* beszédében kifejti, hogy egyetért *Divald*nak az egyesülettel kapcsolatos nézetével. Hozzáteszi azonban, hogy „*Divald Adolf* beszédének kiegészítéséül, s hogy a tisztelt közgyűlésnek alkalmat

adjak arra, miszerint midőn az egyület múltja fölött ítélni ne csak igazságos, hanem méltányos is legyen...”, majd beszédét így folytatta: „Ha valamely közintézet múltját bíráljuk, szükségképpen vissza kell mennünk keletkezésének történetére. Mert ez takarja a forrást, melyből életre fakadt, s mert a folyam forrásának jellegét legalább kezdetben visszatükrözi, s csak így érthetünk meg némely tüneteket, mik különösen rejtélyesek maradtak volna.” Ezen szavak után *Barta* az egyesület történetének rövid, tárgyilagos elemzését adta. Rámutatott arra, hogy „az egyesület alkatelemeit tekintve, s a viszonyokat, kedvezőbb eredményeket fel sem mutathatót”.

De nem hallgatta el az egyesület érdemeit sem: „hálátlanok lennénk, ha el nem ismernők, miszerint az erdészegylet a hazai erdőgazdászati előmozdítására, némely állapotok javítására jótékony befolyást is gyakorolt...” – majd tovább folytatva – „De még többet mondok, még pedig olyat, mi ellen tisztelt barátom, *Divald* úr – hihetőleg tiltakozni fog, mindegy, mégis elmondom. Azt állítom ti., hogy az erdészegylet a magyar erdészeti irodalom megindítására is hatást gyakorolt. Mert az egyület találkozási térül szolgált a hazában létező magyar szakférfiaknak. A szunnyadozó erők érintkezésbe hozattak, utóbb szövetkeztek, hogy az egyület helytelennek tartott irányát megváltoztassák. Ebből súrlódás támadt, utóbb szakadás s önálló fellépés.” (Utalás az E. L. *Divald* és *Wagner* által való kiadására.)

Barta ezután meglehetősen méltatlanul *Divald* és *Wagner* érdemeit az előbb említett ügy elérése érdekében. Végül a közgyűlésnek *Divald* indítványait elfogadásra ajánlotta. „Én egész kiterjedésében pártolom *Divald Adolf* indítványát s azon elveket, amelyekhez képest az alapszabályok módosítandók.” *Barta* ezután önmaga is előterjesztett egy indítványt.

„A magyar erdészegyletnek csak úgy lesz jövője, ha ahhoz erdőbirtokosaink amennyire lehet, mint alapító vagy legalább mint évdíjas tagok csatlakozni fognak, s ez az, ami engem arra bátorít, hogy elnök öméltóságát megkérjük, miszerint kegyeskedjék a nagyobb erdőbirtokos urakat külön-külön felszólítani, hogy az alapító tagok sorába lépjenek be.” *Barta*nak ez az elfogadott indítványa alapozta meg az egyesület későbbi szolid gazdasági helyzetét.

A rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyvének utolsó mondata: „A közgyűlés abban állapodott meg, hogy az újon választott igazgató választmány e javaslatokat még a mai napon tárgyalás alá vegye és általa elfogadhatónak ismert alapszabályokat a holnapi közgyűlésnek előterjessze.”

Másnap pedig az 1866. december 10-én tartott rendes közgyűlés az előtte való napon tartott választmányi ülésnek és rendkívüli közgyűlésnek jegyzőkönyvét, valamint a Divald Adolf által felolvasott alapszabályokat (amelyek pontról pontra megtárgyaltak) elfogadta.

Ugyanezen a napon tartottak egy választmányi ülést is, amelynek fő témája az volt, miképpen lehetne elérni azt, hogy az alapszabályok az illetékes hatóság által mielőbb jóváhagyassanak.

Ez a két lázas napnak rövid története. A szereplők nyilatkozataiból kivehető, hogy a magyar erdőgazdaság fejlesztése érdekében az egyesületnek új irányt kell adni, az egyesület működését új alapokra kell fektetni, de sehol semmi utalás arra, hogy ezt egy új egyesület megalakításával akarják elérni. Mindez, ami a két nap alatt végbement, az MEE keretein belül történt. Az MEE nem oszlott fel. Erre a közgyűlés az egyesület alapszabálya értelmében, egyszeri szavazással nem volt jogosult.

Mi volt azonban az 1866. december 10-i közgyűlés által elfogadott, módosított alapszabályok további útja?

Az MEE 1867. január 17-én Pesten tartott választmányi ülésének jegyzőkönyve közli, hogy az alapszabályok a „m. magyar kir. Helytartótanácsához megerősítés végett 1866. december 15-én felterjesztettek.” (E. L., 1867. júniusi szám, 289. o.)

Továbbá az MEE 1867. május 19-én megtartott választmányi ülés jegyzőkönyvéből megtudható, hogy az egyesület „a volt m. k. Helytartótanácsához felterjesztett s onnan a Közgazdasági kir. Minisztériumhoz áttett, de még meg nem erősített alapszabályain a választmány elnök ő Méltóságának indítványára a következő módosításokat fogadja el.” Itt megjegyzendő: 1. A már felterjesztett módosított alapszabályok lettek 2 pontban jelentéktelenül újramódosítva.

2. Az eredetileg a m. k. Helytartótanácsához beadott alapszabályok azért kerültek a m. kir. Közgazdasági Minisztérium kötelékébe, mert a Helytartótanácsot 1867 februárjában feloszlatták.

(E. L., 1867. júniusi szám, 290–291. o.)

Végül hivatalos okiratokból tudjuk, hogy a végleges alapszabályokat a földművelés, ipar és kereskedelmi miniszter (*Govrove István*) 1867. május 31-én a „legfelsőbb helyre” felterjesztette. Ez pedig az akkori magyar király által 1867. június 6-án jóváhagyatott. Mivel valószínű, hogy az OEE 1866. december 9-én való alapításának ábrándképe még sok kollégánk fejében továbbra is él, engedjék meg, hogy ennek a tévhitnek eloszlátására az előbb említett okiratot felolvassam. (Lásd később.)

Amint az okirattól kivehető, mind a miniszter mind a király által, mindig csak az MEE-ről történik említés. A szöveg világosan utal arra is, hogy az 1866-os decemberi közgyűlésen az MEE 1863-as alapszabálya lett módosítva.

Ebben az okiratban az OEE neve nem fordul elő. Így biztosra vehető, hogy az okirathoz mellékelt alapszabályzat sem viselte az OEE nevét. Sem ezt, sem az első módosított alapszabályzatot, amit az akkor még létező m. k. Helytartótanácsához kellett jóváhagyásra benyújtani, eddig még tüzetes kutatás ellenére sem sikerült előkeríteni. Ezért Király az „Országos Erdészeti Egyesület Története 1866–1966” című könyvében közölt alapszabályzat azzal a kísérő szöveggel: az „Egyesület első Alapszabálya 1866”, szintén nem felelt meg a tényeknek. Az ott közölt kéziratos alapszabályzat 1870. február 3-án lett Ferenc József magyar király által jóváhagyva.

Ezért tisztázatlan marad az a kérdés, hogy mikor és milyen beadvány alapján jogosult egyesületünk 1867-ben névváltoztatásra. Valószínű, hogy ez hallgatolagatos, minden engedély nélkül történt.

Az 1867-es E. L.-ből csak a névváltoztatás menetét lehet megállapítani. Az Erdészeti és Gazdászati Lapok 1867. októberi száma jelenik meg először az OEE közlönye című felirattal az addigi MEE közlönye cím helyett. Az E. és G. L. 1867. novemberi száma pedig teljes szöveggel közli az „OEE alapszabályait”. Mi volt azonban az oka annak, hogy a jóváhagyás és kihirdetés között több, mint egy fél évnek kellett eltelni? Erre a kérdésre jelenleg senki nem tud választ adni.

Összefoglalva Királynak a 2. pont alatt tárgyalt állításait, kimondom, hogy az 1866. december 9-én megtartott közgyűlésen részt vett 43 személy nem egy új erdőszeti egyesület, az OEE alapító

tagjai voltak, hanem az MEE rendes tagjai, akik – mint az egyesület alapszabályzata ezt előírta – 3 évre vezetőiséget választottak. Ennek tudatában Király azon mondata, hogy a „43 fős létszám a következő évben már 775 főre szökött”, szintén nem felel meg a valóságnak. Ezt a következő közgyűlés (amely 1867 augusztusában Losoncon volt megtartva) jegyzőkönyve is bizonyítja, amely arról számol be, hogy az utolsó közgyűlés óta (tehát 1866. december 9. és 10.) a rendes tagok száma nem változott, mert az akkori 755 tagból bár 15 tag kilépett, de ugyanannyi be is lépett. (E. L., 1867/423. oldal.)

Az elfogadott alapszabályok sem voltak újak, hanem csak módosítva lettek. Ami pedig az egyesület új nevét illeti, ezen a közgyűlésen – amint a közgyűlések jegyzőkönyveiből és más okiratokból kivehető – nem történt névváltoztatás. Egyesületünk az OEE nevet 1867 végén vette fel, hogy erre a névváltoztatásra volt-e jogi alapja, arra eddig még nincs bizonyítékünk.

3. Hivatkozás a kortársakra.

Mivel az MEE 1866. december 9-én és 10-én megtartott gyűléseinek jegyzőkönyvéből sehol sem lehet kivenni, hogy egy új egyesület alakult vagy a régi nevet változtatott volna, ezért Király a kortársak visszaemlékezéseit (memórirodalom) próbálja megdönthetetlen bizonyítékként erre felhasználni. Elfeljejt azonban, hogy elődeink minden emberi és szakmai nagyságuk mellett nem istenek voltak vagy szentek, hanem húsból-vérből való emberek, mindazon mulandósággal és tökéletlenséggel, ami ezzel jár.

Lássuk a visszaemlékezéseket:

Király minden írásában, amelyben az OEE megalakulásáról ír, *Horvátb Sándor*: „Adatok az Országos Erdészeti Egyesület keletkezésének és 20 éves fennállásának történetéhez” (E. L., 1886/883–902. oldal) című cikkéből a következő idézetet közli: „A lényegre nézve oly tökéletes volt az átalakulás, hogy összefüggést, közösséget ma már hiába keresnénk a két egyesület között, akár működésük szellemét és irányát vizsgáljuk, akár azt a közönséget tekintjük, melyre támaszkodtak és melyre hatni igyekeztek.”

Ha Király erre az idézetre akarja az OEE 1866-ban való megalakulását alapozni, akkor állítom, ezzel az indoklással nemcsak az első 15 év törölhető egyesületünk életéből, hanem a II. világháború után következő évek nagy része. A miértre, úgy vélem, mind-

annyian tudjuk a választ. Ha esetleg nem, akkor szeretnék egy példát hozni. Király a már említett „Százharminc éves az OEE” című cikkében „A diktatúrától a forradalomig” tárgyalt fejezetben megemlíti, hogy 1951-ben egyesületünk élére új vezetőséget választottak és új alapszabályokat bocsátottak ki. Ebből az alapszabályból a 2. §-t idézi: „Az egyesület célja: az erdészeti tudományoknak a marxista-leninista elmélet alapján, a Magyar Dolgozók Pártjának vezetésével, a Szovjetunió példája nyomán, a Magyar Népköztársaság alkotmányának szellemében továbbfejlesztése.”

Tehát ha az előbbi mércével ítélünk, akkor 1951-ben is egy új erdészeti egyesület alakult, mert az egyesület működésének szelleme és iránya, valamint közössége is megváltozott.

A kép teljesebbé tételéhez azonban hozzátartozik, hogy Horváth – aki 1880–1899-ig az OEE titkára volt – az előbb idézett cikkében a következő mondatokat is kimondotta: „Tulajdonképpen nem új egyesület alakult meg e napon, hanem az addigi ‘Magyar Erdészeti Egylet’ alakított át az országos erdészeti egyesületté, anélkül, hogy a régi egylet megelőzőleg feloszlott volna. Tagjaink kötelezettsége, legalább névleg továbbra is fennmaradt, vagyona is átment az új egyesület tulajdonába, sőt alapszabályok sem alkottattak újak, hanem csak a régiak módosítottak.” Azt hiszem, további magyarázat ehhez nem szükséges. A második legismertebb visszaemlékezést *Bedő Albert* írta 1906-ban. Az Országos Erdészeti Egyesület alakulásának idejéből. (E. L., 1906/913–934. oldal.) Bedő ebben a cikkében – amit az E. L. szerkesztőségének a kérésére írt meg – 1866. december 9-ét tényleg mint az OEE megalakulásának a dátumát jelöli meg. Bedő ebben a cikkében 40 év távlatából érdekes, lebilincselő stílusban tárgyalja a múltat, ír országunk akkori politikai állapotjáról, az MEE szelleméről, működéséről. Divaldnak, Wagnernak és társaiknak az egyesületen belül és kívül folytatott küzdelmeiről egy magyar erdészeti, egy magyar erdészeti irodalom megteremtéséért.

Leírja a december 9-i rendkívüli közgyűlés előkészületeit, a képviselőknél és más befolyásos embereknél való „kilincselést” és ezeknek megnyerését az egyesület „magyar irányú” céljainak elérése érdekében. Bedő azonban ebben a visszaemlékezésében mindig csak az egylet újjalakításáról

szól (tehát az MEE átalakításáról). Utal arra, hogy Divald és Wagner már 1863-ban „az E. L. anyagi körülményeiből vonható következtetés alapján is arra a meggyőződésre jutottak, hogy a magyar erdészeti ügyének előbbvitelére biztosabb út lehet az, ha a lap – szerkesztősége függetlensége fenntartásával – az erdészeti egylet köréhez csatlakozik, hogy aztán annak gyökeres átváltoztatásával elérhetővé legyen a szívben és lélekben magyar erdészeti egyesület megalakulása.” Ez a csatlakozás (a 2. pont alatt már idézve) pedig 1864 januárjában ment végbe, amikor az „Erdészeti Lapok az Országos Magyar Erdőszegyesület közlönyévé váltak”. Az MEE első átalakítását célozta meg Bedőnek a „Pesti Naplóban” 1866. december 1-jén megjelent „A magyar erdészeti érdekekben” című cikke is. Ebben a cikkben Bedő 8 nappal a megtartandó közgyűlés előtt arra kéri fel az erdészeti és vadászat iránt érdeklődőket, hogy a magyar erdészeti érdekekben és az egylet feladatának és céljainak elérése érdekében vegyenek részt a december 9-ére kitűzött közgyűlésen és lépjenek be az egyletbe. De melyik egylet feladatáról és céljainak eléréséről szól Bedő ebben a cikkben, és melyik egyletbe való belépésre kéri fel az érdeklődőket, természetesen a létező MEE-be.

Ezek után megállapítható, hogy Bedő 40 év távlatából írt „visszaemlékezését” egy új egyesület alapítási „dokumentumaként” – mint ezt egyesek teszik – nem lehet felhasználni.

Véleményem szerint 1866. december 9-én egy új egyesület alapítását Divald és társai nem merték megkockáztatni. Többek között azért nem, mert egy új egyesület elnökeként 1866-ban sem Keglevich grófot, aelnökként pedig Pálffy grófot még nem lehetett volna megnyerni. Ilyen egyének vonzóereje nélkül – mint befolyásos közéleti személyek és nagybirtokosok – azonban az akkori társadalmi rendszerben egy új erdészeti egyesület léte, fejlődése és eredményes működése már alapításától fogva kétséges lett volna.

Magam utólag 1866. december 9-ét egyesületünk életében „huszárcsínynek” nevezném, amikor 43 fő (az egyesület össztagságának nem egész 6%-a) határozatokat hozott, amelyek valóban az egyesület szellemét, működési irányát évtizedekre előre befolyásolták és meghatározták. Figyelembe kell azonban venni azt is, hogy az egyesületnek ez a gyors átalakulási folyamata a 67-es

kiegyezés és az utána bekövetkezett általános nemzeti és társadalmi átalakulás nélkül nehezen lett volna elképzelhető. Akik eddig egyesületünk történetével foglalkoztak, azok előtt az elmondottak legnagyobb része vagy még több is ismeretes. Számomra azonban (és valószínű mások számára is) egyesületünk történetében a következők mindig érthetetlenek maradnak. Egyesületünk életéből letagadunk 15 évet, mert szelme és nyelve egy ideig német volt, amely a korábban tárgyalatkból már kiderült, csak részben volt igaz.

Ha azonban sujtásos kurucssággal egyesületünk történetéből 15 évet kitörölünk, hasonló érvekkel hány év törölendő selmeci eredetű felsőfokú erdészeti tanintézetünk múltjából? Talán 60 év, mivel Barta szavaival élve a „germanizált selmeci erdészeti akadémiának” alapításától kezdve a kiegyezésig oktatási nyelve és szelleme német volt. Ez a tanintézet alapítása óta a mai napig tudtommal 6-szor vagy 7-szer változtatott nevet. 1996. szeptember 1-jétől nevében még arra sincs utalás, hogy valamilyen erdészeti oktatás folyik benne. Ezek alapján ez a nagymúltú tanintézetünk megszűnt létezni? Vagy továbbmenve, hány évet kell az E. L. 136 évfolyamából megtagadni? Talán 37 évet, mivel 1952–1989-ig nevet és szellemet változtatott.

Miért teszem ezeket az összehasonlításokat? Azért, hogy bizonyítsam, majdnem minden régi hagyományos erdészeti intézményünk történetéből döntőbb érvekkel lehetne nem 15 évet – mint az OEE életéből –, hanem ennek többszörösét kitörölni, ha eddigi működésüket hasonló mértékkel bíráljuk.

Ezért szeretném hinni, hogy mind az MEE-nek, mind az országainak, akik az egyesület megalakulásától kezdve minden erejüket és tudásukat egy magyar erdőgazdaság megteremtésére szentelték, az utókor egyszer igazságtételt fog szolgáltatni. Ennek beváltására senki más nem jogosult jobban, mint az OEE tagsága. Egy demokratikus közgyűlési szavazással majd eldöntheti, hogy egyesületének múltját a közölt tények tudatában 1851-től vagy továbbra is csak 1866-tól akarja elismerni. Kíváncsi vagyok, hogy vezesse a tagságot ezen döntésében az igazság keresése és az utókor tisztelete azokkal szemben, akik hazánkban szakmánkat megalapozták és egyesületünket megalapították.

Leipold Árpád

Elhangzott az Erdészettörténeti Szakosztály 2001. május 8. ülésén.

A magyar erdészeti-egylet f.é. December 9-én Pest városában
tartandó rendkívüli nagygyűlésének

Tárgysorozata

Délután 10 órákor a gyűlés megnyitása

1. Telenyi az egyletnek az uszobbi nagygyűlés óta történt ügyvezetéséről
2. Az 1865-éi év Január 1-ét az 1866-éi év Junius 30-ig terjedő pénzügyi számadások előterjesztése
3. A jövő évi költségvetés megállítása
4. Az egyleti elnök, alelnökök és választmányi tagok megválasztása
5. A közelebbi rendszer nagygyűlés helyének és idejének meghatározása
6. Netaláni javaslatok az egyleti célok előmozdítására.

— Ügyvezető tekintetes Gombosy János úr
Cs. kir. Kamara-ügyvidtségi hivatalnok Pesten —

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR
K. SZÉKÉLŐ

Meghívó az 1866. december 9-i ülésre

/OL. K-168. 1879-4-10.639./

Császári és apostoli királyi
Fölségéhez

legalázatosabb előterjesztése
Gorove István
földművelés-, ipar és kereskedelem-
ügyi magyar királyi
miniszternek

a magyar erdész egyesület módosított alapszabályainak jóváhagyása iránt.

2019 szám

2 melléklettel.

1867. évi 12. 31

Ő császári és apostoli királyi Fölségéhez legalázatosabb előterjesztése Gorove István földművelés-ipar és kereskedelem-ügyi magyar királyi miniszternek a magyar erdész egyesület módosított alapszabályainak jóváhagyása iránt.
2019 szám
2 melléklettel

Legkegyelmesebb Úr!

A legmélyebb hódolattal alá zárt jegyzőkönyv hatalma szerint a magyar erdész egyesület 1866. évi december hó 9-én kelt legfelsőbb elhatározással helybenhagyott alapszabályain némely célszerűnek látszó módosításokat határozott el. Ezen módosítások főlényegben az egyesület céljai elérésére szolgáló eszközök, továbbá a tagok jogai és kötelességeinek szabatosabb megállapítására terjednek, és kizárólag annyiban térnek el az eddig alkalmazásban volt alapszabályoktól, a mennyiben az intézet székhelyül Pozsony helyett Pest tűzetik ki, továbbá az évi járuléknak újból és újra leendő felemelése, s a választmányi tagok és szakemberek úti költségének megtérítése hozatik javaslatba. Az indítványba hozott változásokról tisztán csak az eddigi közhasznú működése folytán, már is általános méltánylásban részesülő egyesületnek érdeke tartatván szem előtt: az ebbeli új munkálata, és a legfelsőbb elhatározási tervezetnek ide csatolása mellett, bátor vagyok császári és apostoli királyi felségedet, legalázatosabban megkérni, hogy a magyar erdész egyesületnek módosított alapszabályait legkegyelmesebben helybenhagyni méltóztassék. Pest, 1869, május 31-én

Földművelés ipari és Kereskedelemügyi magyar miniszternek előterjesztése folytán a magyar erdész egyesületük mellékelt módosított alapszabályait ezennel jóváhagyom.
Kelt Budán, 1864. január hó 6-án
Ferencz József

Legkegyelmesebb Úr!

A legmélyebb hódolattal alá zárt jegyzőkönyv hatalma szerint a magyar erdész egyesület, 1866. évi december hó 9-én kelt legfelsőbb elhatározással helybenhagyott alapszabályain némely célszerűnek látszó módosításokat határozott el.

Ezen módosítások főlényegben az egyesület céljai elérésére szolgáló eszközök, továbbá a tagok jogai és kötelességeinek szabatosabb megállapítására terjednek, és kizárólag annyiban térnek el az eddig alkalmazásban volt alapszabályoktól, a mennyiben az intézet székhelyül Pozsony helyett Pest tűzetik ki, továbbá az évi járuléknak újból és újra leendő felemelése, s a választmányi tagok és szakemberek úti költségének megtérítése hozatik javaslatba.

Gorove István

Pest 1867. Május 31-én

OL. F. K. Ú. H. (K. P.) 1867-4-10635 (2019/1867)

Földművelés ipari és kereskedelemügyi magyar miniszternek előterjesztése folytán a magyar erdész egyesületük mellékelt módosított alapszabályait ezennel jóváhagyom.

Kelt Budán 1864. január hó 6-án

Ferencz József

Pest 1867. Május 31-én